

מסורת הש"ס

(א) מנחות טו: סג (ב) [מוס'] ספ"ב וסג גי' אהרתי, (ג) [נילוקט] אשה דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר אמת כי [וע"ש], ד) [פסחים ג. יזינ'], ט) [ילתא משנה אהמס בירושלמי משקלים איתא וכן בתוספתא שקלים פי"ג ה"ב], ו) ירוש' שקלים פרק ששי הלכה ז' טז', [ע"פ],

תורה אור השלם

1. וְקָהַט אֶת שַׁעֲרֵי הַחֹשָׁאֵת אֲשֶׁר לְעַם וְהִבִּיאַת אֶת דָּמוֹ אֶל מִזְבֵּחַ לַפְּרִיֶתֶת וְקָשָׁה אֶת דָּמוֹ בְּאֲשֶׁר עֲשָׂה לְדָם הַפֶּה וְהָהָא אִתּוּ עַל הַכֹּהֲנִים וְלַפְּנֵי הַכֹּהֲנִים:
2. וְלָקַח מִדָּם הַפֶּה וְהָהָא בְּאֲצִבְעוֹ עַל פְּנֵי הַכֹּהֲנִים קְרָמָה וּלְפָנֵי הַכֹּהֲנִים יָזַה שָׁבַע פְּעָמִים מִן הַדָּם בְּאֲצִבְעוֹ:
ויקרא טו טז

מוסף רש"י

במגנרגא. שלמל ב"ר המשה ברלווער, וז למטה מוז, שאיט מכה במקום אחד, ולשון מנליף לא נודע לי (נעיר) וכן.
טו. ובכו"ז וזבחים זכ"ה. זה בבה אב. וז כנה הקב"ה אז ומלמד לכל פני שמימה דקדיש בן יו הכי דנבאלי פני כמיז קמיה (מנחות זכ"ה).

תוס' ישנים

מר כי אתריה ובר כי אתריה. וגם בלשון המקרא פעמים שמקדים משבץ מוטע למזכרה ופסמים אפיכא.
איצט ע"ל הוהא ראשונה שצריכיה מנין. מפרש ת"כ [אחרי פרק ג. יג] מדמתיב שעב פעמים ולא כתיב שעב טיפין. [ולשון] כתיב משמע ליה סס מנין. שלא יועה בהוואת. ואומר ר"ב דכ"ה אחי מויעטי שסל לא ימנה הוהא ראשונה של מעלה לעמיה עס כל שעב של מעלה יבא עיטעה וילכל הוהא ראשונה למשבץ שעב של מעלה ויחמיל לומר הוהא ראשונה שלמעיה עיט ואלו הארבעה להפסוק ולהמליך פסג שניה אחת בתחמת שמיטה. וא"ת אזי נהא חייבינן למה לא יכלול הוהא ראשונה [כלל] [בכלל] אלא שעב למטה וימנה דר' וכל אמר למה עשית. י"ל דהא לא אפשר דלמיה להפסוק מתמתת שלמעיה ממון ו' ואלה מתוך ה'. והי' משמע בירושלמי [ע"ה י"ד] דגרס הסג א"ר יוחנן כתי שלעטעה. א"ר יערה כתי שיגמר הוהא מתוך כעבה, משמע שרצה לומר כפן כמו שפירשט עשין לו למנות ע"ש שמויה אלא ע"ל שעבש [ו]ראשונה מורה עס כוין שלע יועת. ריב"א. א"א הוי שופרות לקיני חובה. שאר קרינות [נדבות] לא היה צריך לומר שלא היו [קנין] [שופרות], שהי כיון עין של כהונה תרובות חובה יכול להימסר נד בהן לקנות לו קרנטו. מפני תערובת חובה

בגדריה. וא"ת בשל חובה נלמו איכא תערובת שימערבו משת של עמי וקנה שני קינין לשהיין ויתן חזי [מעות] של זה לזה וחזי מעות של זה לזה, וכי מיחא שמתחילתה התנו קן שכל קן שקריב הכסן לשם בעולו יהיה שלו. הא מיחא למאן דלית ליה צריכה אלא ל' יהודים דלית ליה [מאי איכא למימר] [צביריה] וא"ת ליה קן דהכסן שהיו עושין שופרות לקיני חובה אי לאו מטעמא דלקנתן דתעלת שמתו בעוליה כי' [מאי איכא למימר], ואומר רבינו שצלויות היו מעות [שלה סהל] [של כלל] אחד ואחד והיו מפרישין מעות כל קן ולשם מי שהוא. מ"כ. וכן פירש ה"ר יוסף. ו"ר אלחנן פירש דמיימי שפיך באלף לזירות ואפיילו למאן דלית ליה צריכה שימט מתחילה אם יקח הכסן המעות של כל אחד ואחד מוטב ואם לאו יתללו מעות שלוקח הכסן אוחו הקן בעגולין [של] [על] אלו בכל מקום סקו ויתן מעות הללו שקן חוץין למוכר וחו חזר מתחילה שמתעט שלו יתחלל כולם על הקן.

הוציאו לו פרק חמישי יומא

מגנרגא. כמכה ברלוועה שמתחיל מן הכתפים ומכה והולך למטה:

אינו מזה על הכפורת. על גגה אלא כנגד עובייה ולא היו דמים נוגעין בה:
כשהוא מזה. אחת למעלה מאלד גב ידו למטה ומזה כלפי למעלה וכשהוא מזה השעב למטה מאלד ידו למעלה ומזה למול

כמגנרגא תנא כ"שהוא מזה אינו מזה על הכפורת אלא כנגד עובייה של כפורת כשהוא מזה למעלה מצדד ידו למטה וכשהוא מזה למטה מצדד ידו למעלה מנא הני מילי אמר רב אחא בר יעקב אמר רבי זורא אמר קרא י'והה אותו על הכפורת ולפני הכפורת לא יאמר למטה בשעיר דלא צריך דגמר ממטה דפר למה נאמר לאקושי על ללפני מה לפני דלאו על אף על דלאו על אדרבה לא יאמר למעלה בפר דלא צריך דגמר ממעלה דשעיר למה נאמר לאקושי לפני לעל מה על על ממש אף לפני על ממש האי מאי אי אמרת בשלמא למטה דשעיר לאקושי למעלה דפר מיבעי ליה לכדתנא רבי רבי אליעזר בן יעקב ^[6] דתנא רבי רבי אליעזר בן יעקב ² על פני הכפורת קדמה זה בנה אב כל מקום שנאמר פני אינו אלא קדים אלא אי אמרת למעלה דפר לאקושי למטה דשעיר למאי אתא תנו רבנן והוה אתו על הכפורת ולפני הכפורת למדנו כמה למעלה בשעיר

נה.

אל"א אי אמרת למעלה דפר לאקושי בו'. ואם תאמר ומנלן דאחת למעלה דפר לא נגע אלילמא מהיקש דשעיר כלקמן והא שעיר גופייה גמר דהיקישא דאיתקש על ללפני ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש וי"ל גילוי מילתא הוא דעל דהכא כדחתם אי נמי כיון דלשכחך דעל דשעיר לאו דיוקא מקשינן נמי גבי פר על ללפני:

מפני תערובת חובה בגדריה. אצל תערובת חובה מצובה ליכא למיחש שיקח מקצת ממועות רחל ומקצת ממועות לאה ויקריב בשביל לאה דלפשר דכל אחת לזרכת מעותיה לעמיה ונותנת צשופר וכן עושין לרבנן דרבי יהודה דסבילא להו שופרות היו לקיני חובה וכשהכחו לוקח מכל כזרו קון אחד מקריב כל קן וקון לשם מי שהוא:

מפני תערובת חובה בגדריה. אין להקשות לומר איפכא לא היו שופרות נלדנה מפני התערובות אצל לחובה תקנו שופרות דיי"ל דלנדנה נפישי ועוד דוימינין שלא היו מקריבין נדנה ימים רצים שלא היה המוצח צטל וצמתן כך היו שומרים מעות הנדנה להכי לרייזי שופר אצל חובה יכולין להקריב לאלתר:

קינין

אחת למטה בשעיר אינו יודע כמה הריני דן ונאמרו דמים למטה בפר ושבע או כלך לדרך זו נאמרו דמים למעלה בשעיר ונאמרו דמים למטה בשעיר מה למעלה בשעיר אחת אף למטה בשעיר דנין מזה ממה אין דנין מטה מלמעלה אדרבה דנין גופו מגופו ואין דנין גופו מעלמא תלמוד לומר י'ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר שאין תלמוד לומר כאשר עשה ומה תלמוד לומר דמו כעשירי שיהיו כל עשיותיו שוות כשם שלמטה בפר שבע כך למטה בשעיר שבע למדנו כמה למטה בפר ובשעיר שבע למעלה בפר אינו יודע כמה והריני דן נאמרו דמים למעלה בשעיר ונאמרו דמים למעלה בשעיר אחת אף למעלה בפר אחת או כלך לדרך זו נאמרו דמים למטה בפר ונאמרו דמים למעלה בפר מה למטה בפר שבע אף למעלה בפר שבע נראה למי דומה דנין מעלה ממועלה ואין דנין מעלה ממוטה אדרבה דנין גופו מגופו ואין דנין גופו מעלמא תלמוד לומר ועשה את דמו כאשר עשה שאין תלמוד לומר כאשר עשה ומה ת"ל כאשר עשה שיהיו כל עשיותיו שוות כשם שלמטה בפר שבע כך למטה בשעיר שבע וכשם שלמעלה בשעיר אחת כך למעלה בפר אחת:
אחת אחת אחת ושתים אחת ושלוש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע דברי רבי ^[א] מאיר ר' יהודה אומר אחת אחת אחת שתים ואחת שלש ואחת ארבע ואחת חמש ואחת שש ואחת שבע ואחת ולא פליגי ^[7] מר כי אתריה ומר כי אתריה דכולי עלמא מיהת הוואה ראשונה צריכה מנין עם כל אחת ואחת מאי טעמא רבי אלעזר אמר ² שלא יטעה בהזאות רבי יוחנן אמר אמר קרא ² ולפני הכפורת וזה שאין תלמוד לומר וזה ומה ת"ל וזה לימד על הוואה ראשונה שצריכה מנין עם כל אחת ואחת מאי בינייהו איכא בינייהו דלא מנה ולא טעה: יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל: ^[8] תנן התם רבי יהודה אומר ¹ לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות מאי מפני התערובות אמר רב יוסף מפני תערובת חובה בגדריה אמר ליה אבוי ונעביד תרי ונכתוב עלייהו הי דחובה והי דנרבה רבי יהודה לית

לית
שופר הכוונה נדבה או משל נדבה חובה ותיפסל שהכוונה אחת לתחלת אחת לעולה והנדבה כולן ועולות ואין מעשה עולה ומעשה מנעוה שוין:

לית

ובעינן דנגע בכפרת. נוסח אחר מה פני פני ממש אף על על ממש. ופירושה כדרך הראשונה. דחינן האי מאי אי אמרת למטה דשעיר לאקושי, ולמדנו שאין זה למעלה ממש, לא בזה ולא בזה שהקישן הכתוב זה [לוהן]. ולמה בא למעלה דפר, ללמד שכל מקום שנאמר פני קדמה הוא, ואינו אלא פני המזרח ממש. אלא אי אמרת למעלה דפר להקשה וללמד כי כל מקום שכתוב בו על למעלה ממש הוא, וכל מקום שכתוב בו לפני, למטה ממש הוא, ותרווייהו על גופא של כפורת, כבר למד זה מזה כמו שאמרנו למטה דשעיר למה לי, אלא דבאי למטה להיקשא. ועמדה ההלכה כי כל ההזאות במקום אחד הן והכל בקרקע. ת"ד והוה אותו על הכפרת וגו'. דייקנין דויקא דקרא מוכתיב אותו, דלא הוה צריך ליה אותו ש"מ כי הוואה אחת בלבד מוין ממנו למעלה. הנה מצאנו מפורש בשעיר למעלה הוואה אחת, ומצאנו למטה בפר שבע הזאות, שנאמר ולפני הכפרות ויה שבע פעמים, וגמרי מהרדי דהא הקישן הכתוב כו' עד ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר שיהו כל עשיותיו

לית

וימא ת"ר אחת, אחת ואחת, אחת ושתים כו'. כולי עלמא הוואה ראשונה צריכה להימנות עם כל אחת ואחת. מאי טעמא, ר' אלעזר אומר כדי שלא יטעה. ר' יוחנן אומר מן התורה, מאחר שכתוב והוה באצבעו על פני הכפורת קדמה, לא היה צריך לכתוב ולפני הכפורת וזה שבע פעמים, ואנן ידעינן דבהזאות קא משתיי קרא. ויה דכתב רחמנא למה לי, ללמד על ההואה ראשונה שצריכה להימנות עם כל אחת ואחת מאי בינייהו. ואמרינן איכא בינייהו דלא מנה אותה הראשונה עם כל אחת ואחת ולא טעה, לר' אלעזר יצא ידי חובה, לר' יוחנן לא עשה כלום. יצא והניחו על כן השתי כו'. תנן התם ר' יהודה אומר לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות. ואוקימנא תערובת חובה בגדריה.

עין משפט

נר מצוה

ס ד ב ג ז מ י פ ס"ג מהלכות עבודת יוה"כ הלכה ה:

רבינו הגאול

כמצליף כמגנרגא. פירוש כגון המכה שמרים ידו ואינו מכה עד [ר' שירירי. ירושלמי כמטכרר. פי' יש מי שאומרים שמיטה ידו עד טבורו. ת"ד כשמוה אינו מזה על גגה של כפרת, הוא עוביה והווא אחד הם. כשהווא מזה למעלה

3) מצחה הכל אחד הוא, שיש גוסחאות מתחלפות לפיכך היוצרכו להוריע שהכל טעם אחד הם. כשהווא מזה למעלה מצדד ידו למטה וכשמוה למטה מצדד ידו למטה. מנא לן שמוה למעלה ומה למטה. ופרישין מדכתיב

והוה (עליו) באצבעו על פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת וזה שבע פעמים, כל מקום שנאמר על הוא למעלה וכל מקום שנאמר לפני הוא למטה, והכל במקום אחד הן אלא הצדדת [היד] היך היא כיצד כשמוה למעלה מצדד ידו למטה. פי' הנתן כף היד למטה ואצבעותיו כלפי למעלה ומה, והוואה שהוא מזה עולה למעלה מן כפרת כנגד הכפרת מחוץ [הכפורת] [לכפורת] וחוזר וגופל למטה בקרקע. וכשהוא מזה למטה בקרקע מצדד ידו למעלה כלומר כף היד למעלה ואצבעותיו למטה. ומה כנגד עובייה של כפרת שהיא מצחה והיא טיפחה כדורסיקן ארוך ט' וכפרת טפח הרי עשרה, והוואה שמוה ויורדת ונופלת בקרקע מחוץ של ארון כנגדו.

ואמרינן לא יאמר למטה בשעיר כו'. כלומר לא היה צריך לכתוב בשעיר לפני הכפרת, דשמעתי כי מה מדם השעיר למטה, דגמר מטה דשעיר ממה דפר שכבר כתביה ועשה את דמו כאשר עשה לדם הכפר. למה נאמר לפני הכפרת בשעיר, אף על גמיה שכתוב בו למטה על נמי שכתוב בו למטה הוא ולא למעלה. פי' זה שכתובי טין בשעיר והוה אותו על הכפרת, אינו על הכפורת ממש אלא כמו ולפני הכפורת, כשם שלפני למטה כך על הכפרת שכתוב למטה הוא, כמו שכבר פירשנו למה נקרא זה למעלה וזה [למעלה] [למטה] בגדריה הקף היד והנבחת אצבעות והורדת אצבעותיו בלבד, [ולאו דם נוגע בכפרת כלל ולא למעלה ממש הוא. ואמרינן אדרבא לא יאמר ולקח מדם הפר והוה באצבעו על פני הכפורת קדמה להוה למעלה בפר, שאינו צריך אתו, דגמר המעלה דשעיר שהיה שכתוב להיקשם שנאמר ועשה את דמו כאשר עשה לדם הכפר. נמצא למד למעלה דפר ממעלה דשעיר, למה נאמר למעלה בפר לאקושי (על לפני) [לפני לעל], מה על על ממש אף פני ממש.

ובעינן דנגע בכפרת. נוסח אחר מה פני פני ממש אף על על ממש. ופירושה כדרך הראשונה. דחינן האי מאי אי אמרת למטה דשעיר לאקושי, ולמדנו שאין זה למעלה ממש, לא בזה ולא בזה שהקישן הכתוב זה [לוהן]. ולמה בא למעלה דפר, ללמד שכל מקום שנאמר פני קדמה הוא, ואינו אלא פני המזרח ממש. אלא אי אמרת למעלה דפר להקשה וללמד כי כל מקום שכתוב בו על למעלה ממש הוא, וכל מקום שכתוב בו לפני, למטה ממש הוא, ותרווייהו על גופא של כפורת, כבר למד זה מזה כמו שאמרנו למטה דשעיר למה לי, אלא דבאי למטה להיקשא. ועמדה ההלכה כי כל ההזאות במקום אחד הן והכל בקרקע. ת"ד והוה אותו על הכפרת וגו'. דייקנין דויקא דקרא מוכתיב אותו, דלא הוה צריך ליה אותו ש"מ כי הוואה אחת בלבד מוין ממנו למעלה. הנה מצאנו מפורש בשעיר למעלה הוואה אחת, ומצאנו למטה בפר שבע הזאות, שנאמר ולפני הכפרות ויה שבע פעמים, וגמרי מהרדי דהא הקישן הכתוב כו' עד ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר שיהו כל עשיותיו

וימא ת"ר אחת, אחת ואחת, אחת ושתים כו'. כולי עלמא הוואה ראשונה צריכה להימנות עם כל אחת ואחת. מאי טעמא, ר' אלעזר אומר כדי שלא יטעה. ר' יוחנן אומר מן התורה, מאחר שכתוב והוה באצבעו על פני הכפורת קדמה, לא היה צריך לכתוב ולפני הכפורת וזה שבע פעמים, ואנן ידעינן דבהזאות קא משתיי קא משיי קרא. ויה דכתב רחמנא למה לי, ללמד על ההואה ראשונה שצריכה להימנות עם כל אחת ואחת מאי בינייהו. ואמרינן איכא בינייהו דלא מנה אותה הראשונה עם כל אחת ואחת ולא טעה, לר' אלעזר יצא ידי חובה, לר' יוחנן לא עשה כלום. יצא והניחו על כן השתי כו'. תנן התם ר' יהודה אומר לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות. ואוקימנא תערובת חובה בגדריה.

לית

על ממש אף פני ממש. וביעין דנגע בכפרת. נוסח אחר מה פני פני ממש אף על על ממש. ופירושה כדרך הראשונה. דחינן האי מאי אי אמרת למטה דשעיר לאקושי, ולמדנו שאין זה למעלה ממש, לא בזה ולא בזה שהקישן הכתוב זה [לוהן]. ולמה בא למעלה דפר, ללמד שכל מקום שנאמר פני קדמה הוא, ואינו אלא פני המזרח ממש. אלא אי אמרת למעלה דפר להקשה וללמד כי כל מקום שכתוב בו על למעלה ממש הוא, וכל מקום שכתוב בו לפני, למטה ממש הוא, ותרווייהו על גופא של כפורת, כבר למד זה מזה כמו שאמרנו למטה דשעיר למה לי, אלא דבאי למטה להיקשא. ועמדה ההלכה כי כל ההזאות במקום אחד הן והכל בקרקע. ת"ד והוה אותו על הכפרת וגו'. דייקנין דויקא דקרא מוכתיב אותו, דלא הוה צריך ליה אותו ש"מ כי הוואה אחת בלבד מוין ממנו למעלה. הנה מצאנו מפורש בשעיר למעלה הוואה אחת, ומצאנו למטה בפר שבע הזאות, שנאמר ולפני הכפרות ויה שבע פעמים, וגמרי מהרדי דהא הקישן הכתוב כו' עד ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר שיהו כל עשיותיו

^[1] ע' מוס' וצמח ל"ט ד"ה ממלוקט ובעיקר בגון מלוקט

^[2] ע' מוס' וצמח ל"ט ד"ה ממלוקט ובעיקר בגון מלוקט

^[3] ע' מוס' וצמח ל"ט ד"ה ממלוקט ובעיקר בגון מלוקט